

2-ги арын 1987 ч. апрель 12

БЫШКАН УГААНЫҢ ХАЙЫРЛАЛЫ

ОЮН БОЛДУКПАН ЫРЛАП ТУР

«Хүндүлөдү Демдээ» ордендин жогорку-шын театрынын репертуарында чаа шын неместеги. Ол болса — СССР-инин Күрүм шаандалынын лауреаты Алексей Дударевтин «Кежээ» деп ийн кезикти драмасы. Ук шын театрнын уран чүү чөдүсү үнөлө-биле хулооп алган болгон баштайгы ойнааи хукунаи эгелеш, көрүктүлөр чүгө созуурган эвес, а оон дугайында чугаалаймы, мында көдүртүнгөн айтырыг.

«АМЕРИКА» БИЛЕ «САЛЬВАДОР»

Режиссер болгон сценарист Оливер Стоун Америкада сурагы киникомпаниаларнын эки-дүртүнчү мрак-чогуун көрүп жаткан. «Дун ортуиша дуртунашкын» деп фильмдин автору, ол дөш «Оскар» шаандалынын лауреаты кетуп келирге, компаниаларнын эолери баштай дөр бажынча чалап, алаын шире бажынча олбук-дугуан чатланнар. Бо улаада байдал көнүс өскө. Авторун «Сальвадор» деп политиктин фильми-биле таанышкан, оон сюжетти Американы актыг черге караттып турар сюжеттир деп, аяаа дорту-биле харыялаш, эки бажынча кайтаралар болган. Ам калмар, даштын чурттарынын кинокомпа-ниалары-биле дугуржур укурга таварышкан. Англиянын «Хемлей» деп компаниаи америк доллар тыпааи. Чүгө бир мексикан компаниаи ашылаларын шыдаан. Ында база укур-ла бар. Стоунун бо улаада шын алган сюжетти Латин Америкада бичин чуртун трагедиян.

Америк киникомпаниалар политиктин фильмерге улу-ла тура чок. «Ис чок чикен» деп сурагыт филм алар-атка кетпей барган. Чалаа диктаторжу дуг-чурмуш шындыкы-биле көрүтүп турар бо кинону көчүктүлөр билир. А «Ок-боопу алаа-биле» деп шындык чорукту-гүсөн политиктин кинонун салым-чолу чүгөн дора.

Сурагыт сценарист Оливер Стоунун ийн багыт болгониндаи экиг калчип мрак аларын көрүтүлө-лөр. Моон мурунда «Оскар» шаандалын алган, чамдык сценаристери-биле ки-

гум-на моон уркуулаа буржуа парлалта Стоуну Латин Америкада болушукту-нары мегелеш, шындык эвес көрүтүп турар деп, шүгүм-чүлөдүн көрүтүп улам дың эйткан.

Ол-даа мыдыг-ла ийнан, буржуа ниниетиндеи органи-нарын идеяын өскөртүлөр деп суртал салбаайлар. Мырынай чоокта АКШ биле Канаадын тежениденинде «Америка» деп хөй кезикти фильмин көрүтүп эгелеш. Ону «Ой-бис» деп компаниаи тургузуп, болушук ат-аларын бирчир черге тилу-рер сорулган салган. Со-веттер чуртуну аг-шерини Американы эжелеп алганмы, амдыралдык шын оа деп, ук тутулу уран-чугаалаймы туртугучуларын бажин, га буржар болаа калчип-чооп кире бергенин көптарган-даа калчар. Оон бар ур-лаа болбааи шыжык, «Рэмбо», «Кыска хая» деп антиком-мунист улаа-сарым-биле додунган ук тутулу чуга-аларалар ук тутулу чегер дөш сорулга боттанмай барган. АКШ база Канаада көрүктүлөр «Америка» хамаарыштыр кедерей хөөчогун илерилеп эгелеш. Стоуну амдыралдык шындык таласын соора көрүткөн деп шүгүмчүлөш. Стоун бо улаада шындык эгелеш, Ын-чапган текеш кишилер анаа динг кара хөйчү чок алар-ганы ол-дур. А коммунизм дугайында хоп-биле холу-мактаи, меге-биле бегелеш чүгүлөдүн авторларын дугайында америк парлалта чүчү чугаалаа ири? Ол-дугайына үе болу чугаалай бээр.

Э. ДОНГАК.

Тынапип уран чүгүлөтү сурагыт кижилерини бжээи — Тыва АССР-ини културазынын алдарыг ажалдакчымы Болдукпан Дадар-оолонич Оюнуу ууун, хоог үнү созуурган дына-ваан киж ховар деп хөй-диг чокча чугаалаа болу-р. Ылангыя улустун ыларын ол ырай бээр, киж дин-лап хаймас. Болдукпан Да-дур-оолонич Оюнуу «Кон-турга» ансамблдин коп-чегинге кижип, ырап үнү келгенин чоокта чаа теледамчыдылга көргөш, дыка созуурган бис. Уран таланттымын торая ховуна хөй чылдарла бараалашын чораш артистиктин сцена-ге катип үнү келгениге калчип чере өөрүсө боор.

Уаусчу чогаалдылаан ийини Бүгү-эвелеа фести-валын концерттерине ча-рыштып райондар кижип турар бо хукепеле Кызыл чурттакчылары болгон оон залчылары ол концерт-терге ажалок созуурган-биле көрүп, кайы районун бот-тымынгар артисттерини кан-чаар ойнаалы сайгарып, чу-гаалашын туралар.

Сценада — Танцын бот-тымынгар артисттери. Олар-ын көргүсөине фольклор-лут ансамблы кижип ту-рарларын аралында Болду-пан Дадар-оолонич көзүбе-ли. Залда көрүктүлөрини оюу дилегини ораы ил-деп.

— Теледамчыдылга бо ансамблди көрүтүп турла, Болдукпан Оюн ында база бар чорду. А мында чүгө чок

В. СЕРЕН-ООЛ.

«ӨҢНУК-ТАЛА БАР БОЛЗА...»

Демир-укук, сазым тулуп аларынча чоокта чаа болгон таварыг мени албадыт, орчим Мергелдей!

Бодум сохтоо малы кала-рып турар киж мен. Хуула чок машинан бар. Оон урелген кезектерин, масло, фильтер солдулар сорулга-биле Кизилдин техниктин ажалла-да станциян дээр машина-лар септен кылор организа-цияныча чеге бердим. Мала-чин кижинин, малайгы кыш-ын үеде, кайы бар эвес. Ор-нума пепсонор акым киж киж чалгыс хун диле кааш чорукпалым ол. Эрте-нин 7 мар турла, машина-лар септээр черге чедип кел-геш, малап олур мен.

Талыг-ла сес шыкка 20 минута чейин турла, кызыл олутт «Ила» деп машина чедип келди. Көөрүмө мээи машинаи кенус чаа. Чаксаан чалгарал олурган киж чүгү боор, чугаа эреш, чалыгча чеге бээримге, алы-ж оол олур.

— Мырынай чаа машина-дыр-дир силер, аа? — деп оон айтырдым.

— Чош. Мында машина-ларын ховар артык кезек-тер келген дээрме келдим. Чаа-лаа болла, эшөөр тала-рыштыр тыпшын алар бол-гай-дөш, каттырып калды.

— Ытылаага амыраа-дыр мен. Ол артык кезектер кел-генин мен билбдим-деп чугаалаймы.

— Анаа-ла ыччалдыр ар-тык кезектер тып алары берге-ле боор, талыш. Өң-нук-тала херек.

Бар чүе чере барыктыг кылдыр болдым.

Вир дугар оотурда киж болгон, машинамын стан-цияге кирип бажикти ал-дым. Демги өйүнү база ал-дым. Бистин союста чүгө чалгыс кижини хулооп ал-ган, өскөлери соңгарла-дып калды.

Септедеге машиналар өң-кирик дитилер. Хулооп ал-ган машиналарын демир шооталыг хаалган ажит-каш, херим иштине тургу-кулалган.

Хулооп алганга ажырбас дош малап бажин тур мен. Ийн шак эртеде үнүп көрүмө, мээи машинаи ча-лында ийн машина тыпты берген болду, а оон чөгү-ла база ийн машина неже-ки берип-тир. База катип ийн шак эртин чорла, демги өң-нук-тала херек.

— Хөөкү дунам, дуза-лар көр. Кара эртен маши-намы херим иштине ки-рип кааи хөкөр туруп берди. Ырак черден келген киж-дир мен. Оода чаалаара ма-шинамын маслоун солуй тыртып берип көр. Буаи-на болуун-дөш, үстүлде хому-далымы алаа тайылбарла-дым.

— Бидип тур мен, акый.

Редактор В. С. ШАРАВИИ

агаар

Республикага бүргеп, бу-луттар, чагбас. Согу-бар-ын чүк улаанышкынныг хаттын сенуудаа дугрели 7-12 метр. Аларын тем-пературазы дүе 4-9 градус соор, хуңдус 8-13 градус чылдыр.

Кызыла бүргеп, булуттар, чагбас. Аларын тем-пературазы дүе 4-6 градус соор, хуңдус 11-13 градус чылдыр.

Уаусчу чогаалдылаан ийини Бүгү-эвелеа фести-валын программасында дууштур Барын-Кемчик ра-йонунун бот-тымынгар уран чүүа коллестивтерини кон-церти бекид дейнеде эртин. Оон ышыр болуур чоп: СЭКП райкому, райтүткөс бол-гаш РАУК чөдүлөди, проф-союз, комсомол болгон өс-кө-дө хөй-лишти организа-циялар хамык күжүн ойнаа-остан турган. Ажыл шыг, ачка-хөргөңи, амыр-дөш дөш чүгү-даа шөгдө-лөр. Оон түнелдине макта-лаа алдымыз. А тогум бистин болуустун байла-мыс калыгды, културамыс чүчү хире бөдөнү, култура ажылы кайы хире хөгжө-лө?

Четестерини сойгалаар, иреттерини кайыларга ху-лаалыг Мергелдей ра-

БУРУУЛУГ БОЛДУВУС

Боруну култура одалче — Кызыл-Малакка сурун Кудура бажынча чалап тур бис. Чүгө чалчак кылор зонтик биле көвөчкн кылор олбук ал аларын утайыр кер. Мергелдей. Чүгө дээрме мала-галган куткан бажындын ишти шыгааш, дүзүрүндө ламдалаа турар. Ол ламды-дал плащты башка эштин алган база камгалаан бо-лур. А саядаларын пос көвөчкенине сиңин ламды-дал камгалааны оон нарын, алаа берт-даа, аржымла-даа дуза болбас. Чамдык улус илдинин бирозын көвөчкн алган боор, шала кыры база ол болганидан ону катип кетер укурга таваржир. Ажы-биле чугаалаага, културамыс куду ийн, ону калчип ажикил ап болу-руз — айтырч бо.

Култура-массаг ажал-дарын шымыра (деми к-рулден санаага) черле ку-ла. Чинжолорго, феврал 20-да дайынчын болгон күн-ажыдын хоочунарын иж-укажылаагына 13 киж чылган. Оларын олутури-че чалаар мурунда билет саттырган — улаштыр кино көрүтүр дөш ааи.

Чоокта чаа хоочунар чө-вөлдү тургузар хуралга ба-ла кижилер эвеш болган. Чөвөлдө кижитүнгө чам-дык кыргылар келбөн че-ринге, чагыс-сөс бээр тур-жук, чөшпөрөл «чокка-ла сойгу» калкан. Санаа бээр киж-лаа чок, хоочунар чүгө хол көдүрүп, адаттыг-гын аттарын (кижиер кел-бон-даа болла) бажылаар, биле кыздарларын тур-ган. Кужутт Семс-оол чан-сөс айтырып салыр дээрме, соккатырып калкан.

Март 11-де республиканы култура министрин А. С. Се-рен-биле ужураылга бо Култура бажыныга болду. Министр чартын шак ола-дал келгенин доран мин-дип, буруулуг болганым-натты. Оон бугун чартын шак дургузуда чүе чугаа-лаш, алетканы узун болду деп база буруун билгиди. Ынчан, арта-ла, министрдин бодунга айтырып салыр киж-лаа чок болган. Мен ба-

КИНО

АПРЕЛЬ 12-ДЕ
«НАЙРАЛ» — «На аз-том кырыле сидели» 11.35.
«Крик дельфина» 9.30, 12.45, 14.40, 16.40, 18.40, 20.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ» — «Айболит» 12.00, «Джентльмен улич» 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК» — «Ико — от-валын жеребон» 10.00, «Фотография на свадебном альбоме» 11.40, 14.10, 16.50, 19.30 шактарда.

«ПОНЕР» — «Три золотых волоса» 9.20, 12.30, «Де-вочка из города» 11.00, 14.00, «Очная ставка» 15.30, 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«ЕНИСЕЙ» — «К. Кен-сборник» 14.00, «Ва. баж» 15.20, 17.20 шактарда.

ТЕАТР

Бугун Ф. Лорканын «ХАНЫГ КУДА» деп үн-вожелег трагедиян 19 шакта эгелеш.